Oniryczne wizje w literaturze i sztuce. Przedstaw temat, odwołując się do wybranych przykładów

Oniryzm w literaturze i sztuce od wieków fascynował twórców, stając się sposobem na ukazanie wewnętrznych stanów świadomości, nieuchwytnych emocji oraz rzeczywistości, która wymyka się logicznym regułom świata realnego. Oniryczne wizje odwołują się do sfery snów, marzeń sennych, wyobraźni i fantazji, stanowiąc przeciwieństwo racjonalnego postrzegania świata. Twórcy literatury i sztuki chętnie sięgają po tę tematykę, aby oddać złożoność ludzkiej psychiki, pokazać konflikt między rzeczywistością a marzeniem, a także zaprezentować świat, w którym rządzą inne zasady niż te, które znamy z codzienności. W snach i wizjach wszystko jest możliwe: zmiana kształtu, czasu, przestrzeni, swobodne przejścia między różnymi stanami świadomości. Oniryzm staje się więc doskonałym narzędziem do eksploracji rzeczywistości wewnętrznej, która nie jest ograniczona zasadami logiki. Przyjrzyjmy się, jak oniryczne wizje były przedstawiane w literaturze i sztuce, analizując wybrane przykłady.

Jednym z najbardziej charakterystycznych dzieł literatury, w którym motyw oniryczny odgrywa kluczową rolę, jest **„Alicja w Krainie Czarów”** Lewisa Carrolla (1865). Książka ta, choć z pozoru napisana jako baśń dla dzieci, w rzeczywistości jest pełna surrealistycznych, onirycznych elementów, które ukazują fascynację Carrolla światem snów i irracjonalnych zjawisk. Alicja, po upadku do króliczej nory, trafia do Krainy Czarów, miejsca, gdzie prawa logiki i fizyki nie mają zastosowania. Postacie, z którymi się spotyka – Królik, Królowa Kier czy Kot z Cheshire – wydają się odzwierciedlać nie tyle realnych bohaterów, co wyobrażenia i wizje typowe dla marzeń sennych.

Świat „Alicji” jest pełen nieprzewidywalnych zdarzeń, które wymykają się sensowi, co sprawia, że powieść staje się alegorią ludzkiej podświadomości. Oniryzm w tym przypadku pozwala Carrollowi stworzyć świat, który nie jest ograniczony prawami realności, ale jednocześnie staje się narzędziem krytyki społeczeństwa wiktoriańskiego, w którym żył autor.

Innym znaczącym przykładem oniryzmu w literaturze jest twórczość **Franza Kafki**, w szczególności jego nowela **„Przemiana”** (1915). W dziele tym główny bohater, Gregor Samsa, budzi się pewnego ranka i odkrywa, że zamienił się w olbrzymiego owada. Ten absurdalny, oniryczny motyw nie jest jednak potraktowany przez Kafkę jako sen czy fantazja, lecz jako realna sytuacja, z którą Gregor i jego rodzina muszą się zmierzyć. Oniryczne elementy, takie jak przekształcenie ciała i utrata tożsamości, są wyrazem alienacji i wyobcowania, z jakimi zmaga się bohater. Kafka w swojej twórczości często wprowadza motywy senne, tworząc atmosferę absurdu, niepewności i lęku. Oniryzm u Kafki to sposób na ukazanie wewnętrznego rozdarcia człowieka oraz konfliktu między jednostką a bezosobowymi siłami, które rządzą światem.

Z kolei w polskiej literaturze oniryczne wizje odegrały ważną rolę w twórczości **Bruno Schulza**, zwłaszcza w jego zbiorze opowiadań **„Sklepy cynamonowe”** (1934). Świat przedstawiony w tej prozie jest pełen fantasmagorycznych obrazów, w których codzienność miesza się z surrealistycznymi, niemal baśniowymi wizjami. Schulz w mistrzowski sposób tworzy oniryczny pejzaż prowincjonalnego miasteczka, w którym rzeczywistość i senne wyobrażenia przenikają się nawzajem. Dla bohatera opowiadań, będącego alter ego samego autora, świat pełen jest tajemniczych, niezrozumiałych zjawisk, które często przybierają formę wizji sennych. Schulzowska proza jest przepełniona niepokojącym klimatem, w którym rzeczywistość zostaje przekształcona przez działanie wyobraźni, a codzienne przedmioty zyskują nowe, symboliczne znaczenia. Oniryzm u Schulza to także forma ucieczki od rzeczywistości – świat

marzeń sennych staje się miejscem, gdzie można ukryć się przed brutalnością codziennego życia.

W malarstwie oniryczne wizje również odgrywały istotną rolę, szczególnie w dziełach twórców związanych z surrealizmem. Jednym z najważniejszych przedstawicieli tego nurtu był **Salvador Dalí**, którego obrazy, takie jak „Trwałość pamięci" (1931), stały się ikonami oniryzmu w sztuce. Dalí w swoich dziełach ukazywał świat snów i halucynacji, w których czas, przestrzeń i materialność ulegały transformacji. Charakterystyczne dla jego twórczości „miękkie zegary", które topią się w nienaturalny sposób, są symbolem subiektywnego postrzegania czasu we śnie. Dalí wprowadzał do swoich obrazów elementy irracjonalne, często pełne erotyzmu i przemocy, które miały na celu wywołanie u widza poczucia dezorientacji i niepewności. Oniryzm w twórczości Dalíego to przede wszystkim refleksja nad naturą ludzkiej psychiki, zwłaszcza nad jej nieświadomymi aspektami, które wyłaniają się w snach i fantazjach.

Innym wybitnym surrealistą, którego twórczość odzwierciedla oniryczne wizje, był **René Magritte**. Jego obrazy, takie jak „Syn człowieczy" (1964), przedstawiają pozornie realistyczne sceny, które jednak zawierają elementy surrealistyczne, zakłócające logikę przedstawionego świata. Magritte często operował motywem ukrywania i odkrywania, np. poprzez zasłanianie twarzy lub ukazywanie rzeczywistości w nieoczywisty sposób. Oniryzm w jego pracach polegał na przekształceniu znanych nam obrazów świata w coś, co wymyka się zrozumieniu, tworząc przestrzeń dla marzeń, niejasnych pragnień i lęków.

Motyw oniryzmu znalazł również swoje miejsce w kinie. Reżyserzy tacy jak **Federico Fellini** czy **David Lynch** stworzyli dzieła filmowe, które eksplorują sferę snów i nieświadomości. Film Felliniego „Osiem i pół" (1963) jest opowieścią o kryzysie twórczym reżysera filmowego, w której rzeczywistość miesza się z marzeniami sennymi, wspomnieniami i wyobrażeniami

bohatera. Film staje się swoistym snem na jawie, w którym granice między tym, co realne, a tym, co wyobrażone, zacierają się. Oniryzm u Felliniego to sposób na ukazanie twórczego procesu i wewnętrznych zmagań artysty.

Z kolei filmy **Davida Lyncha**, takie jak „Mulholland Drive" (2001), pełne są zagadkowych, surrealistycznych obrazów, które przypominają senne wizje. Lynch z premedytacją buduje atmosferę niepokoju i tajemnicy, w której widz nie jest pewien, co jest rzeczywiste, a co stanowi projekcję wewnętrznych stanów bohaterów. Oniryzm w jego filmach to sposób na ukazanie mrocznych zakamarków ludzkiej psychiki, pełnych ukrytych lęków i pragnień.

Podsumowując, oniryczne wizje w literaturze i sztuce stanowią niezwykle bogaty temat, który pozwala twórcom na eksplorację rzeczywistości wewnętrznej, nieświadomości i świata snów. Sny, będące obszarem, gdzie logika zostaje zawieszona, a wyobraźnia działa w pełni, stają się doskonałym medium do ukazywania złożoności ludzk

iej psychiki oraz do wyrażania uczuć, które trudno uchwycić w ramach racjonalnego postrzegania świata. Zarówno w literaturze, jak i w sztuce, oniryzm pozwala na tworzenie dzieł, które są jednocześnie fascynujące i niepokojące, a także otwierają nowe wymiary w interpretacji rzeczywistości i marzeń.

Oniryczne wizje w literaturze i sztuce nie tylko fascynują swoją surrealistyczną jakością, ale także odzwierciedlają głębokie ludzkie pragnienia, lęki i wewnętrzne konflikty. To narzędzie, które pozwala artystom na przekroczenie granic codziennej rzeczywistości, wkraczając w obszar, gdzie zasady logiki są zawieszone, a zasady wyobraźni rządzą całkowicie. Kontynuując temat, warto przyjrzeć się kolejnym przykładom onirycznych wizji, które ilustrują, jak różnorodnie ten motyw może być wykorzystywany w literaturze i sztuce.

W kontekście literackim, należy wspomnieć o **„Opowieściach z Narnii”** C.S. Lewisa, w których oniryczne wizje są nie tylko ozdobnikiem, ale także centralnym elementem fabuły. W tej klasycznej serii książek, dzieci przenoszą się do magicznego świata Narnii poprzez różne „drzwi” – w tym przypadku, szafa lub obraz. Ten motyw podróży do innego wymiaru jest archetypicznym przykładem oniryzmu, gdzie rzeczywistość miesza się z fantastyką, a granice między snem a jawą stają się rozmyte. Lewisa korzysta z onirycznych elementów, aby stworzyć świat, w którym dzieci mogą przeżywać swoje fantazje i przygody, a także konfrontować się z większymi wartościami i moralnymi wyborami.

W polskiej literaturze, **„Pamiętnik znaleziony w Warszawie”** Józefa Mackiewicza, choć nie jest dziełem stricte onirycznym, zawiera elementy, które można by interpretować jako oniryczne w kontekście ich surrealistycznego przedstawienia rzeczywistości wojennej. Mackiewicz, poprzez niezwykle plastyczne opisy i złożoną narrację, tworzy obraz świata, w którym rzeczywistość wojny jest równie chaotyczna i nieprzewidywalna jak sen. Oniryzm w tej powieści odzwierciedla stan umysłu bohaterów, którzy próbują odnaleźć sens w zniszczonym świecie, gdzie zasady logiki i porządku zostały całkowicie zatarte.

W sztuce malarskiej, **Marc Chagall** jest kolejnym artystą, który w swoim dziele eksplorował motyw oniryczny. Jego obrazy, takie jak **„Wesele”** czy **„Nad miastem”**, są pełne zmysłowych i surrealistycznych obrazów, które zdają się wyłaniać z snu. Chagall, poprzez swoje malarskie techniki, tworzył wizje, które łączyły rzeczywistość z fantazją, wprowadzając widza w świat, gdzie zasady przestrzeni i czasu są zawieszone. Oniryzm w dziełach Chagalla odzwierciedla jego własne wyobrażenia i przeżycia, w których elementy codzienności mieszają się z mitologią, folklorem i osobistymi marzeniami.

W kontekście sztuki współczesnej, warto zwrócić uwagę na **Salvadora Dalí**, którego twórczość wciąż budzi zachwyt i

analizę. Dalí w swoich pracach, takich jak **„Melted Clocks”** czy **„The Elephants”**, eksploruje granice między snem a rzeczywistością, tworząc obrazy, które są pełne symboliki i nieoczywistych zestawień. Jego surrealistyczne obrazy są przykładem na to, jak oniryzm może być użyty do badania głębokich, często nieuświadomionych aspektów ludzkiej psychiki. Dalí posługiwał się technikami takimi jak perspektywa deformacji i surrealistyczne zestawienia, aby przenieść widza w stan, który jest jednocześnie znajomy i obcy, znany i niezrozumiały.

W kinie, **„Incepcja”** (2010) w reżyserii **Christophera Nolana** jest współczesnym przykładem filmowej oniryczności, gdzie motyw snu staje się kluczowym elementem fabularnym. Film bada granice między rzeczywistością a snem w kontekście technologii, która umożliwia wnikanie do snów innych ludzi. Oniryczne wizje w „Incepcji” są złożone i wielowarstwowe, tworząc świat, w którym snowanie i manipulowanie snami staje się metodą zarówno odkrywania prawdy, jak i manipulacji. Nolan w swoim filmie posługuje się technikami wizualnymi i narracyjnymi, które pozwalają widzowi zanurzyć się w oniryczne aspekty ludzkiej psychiki, jednocześnie zmuszając go do refleksji nad granicami między tym, co rzeczywiste a tym, co wyobrażone.

Wszystkie te przykłady ilustrują, jak oniryzm w literaturze i sztuce może przybierać różne formy, od literackich opowieści o surrealistycznych podróżach, przez malarskie wizje odzwierciedlające osobiste sny i wyobrażenia, aż po filmowe exploracje złożonych stanów świadomości. Oniryczne wizje stają się nie tylko środkiem wyrazu artystycznego, ale również narzędziem do odkrywania głębszych warstw ludzkiej psychiki, wprowadzając widza w świat, w którym konwencjonalne zasady rzeczywistości są zawieszone, a wyobraźnia rządzi całkowicie. W ten sposób motyw oniryczny pozostaje niezmiennie fascynującym i wszechstronnie wykorzystanym narzędziem w twórczości literackiej i artystycznej.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.